

нального рівня, що функціонують на відповідних адміністративно-територіальних одиницях, по-друге, відсутність для усіх органів юстиції регіонального рівня єдиного спектру напрямків роботи), на нашу думку, необхідно внести доповнення до Положення про Головні управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, а також до Положення про районні, районні у містах, міські (міст обласного значення), міськрайонні, міжрайонні управління юстиції щодо визначення чіткої організаційної структури даних органів та закріплення відповідних функцій за кожною з ланок, що формуватимуть цю структуру.

Список використаних джерел:

1. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади : Указ Президента України від 09.12.2010 № 1085/2010 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 94. – Ст. 3334.
2. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України : Указ Президента України від 06.04.2011 № 395/2011 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/395/2011>.
3. Про затвердження Концепції реформування органів нотаріату в Україні : Наказ Міністерства юстиції України від 24.12.2010 № 3290/5 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/0/33251>.
4. Приватна система примусового виконання з досвіду європейських країн // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://informjust.ua/text/744>.
5. Міністерство юстиції та пріоритети його діяльності // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.palata.notariat.org.ua/news/501.html>.
6. Горбунова Л.М. Підзаконні нормативно-правові акти: організаційно-правові питання забезпечення законності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Л.М. Горбунова. – К., 2005. – 17 с.
7. Про державну службу : Закон України від 17.11.2011 № 4050-VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4050-17>.
8. Про державну службу : Закон України від 16.12.1993 № 3723-XII // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3723-12>.

ОЛЕНДЕР І. Я.,

суддя

(Вищий адміністративний суд України)

УДК 340.1

ФУНКЦІЇ СУДУ В ДЕРЖАВНОМУ МЕХАНІЗМІ

В статті аналізуються функції суду під час розгляду та вирішення справ, особливості цих функцій та їх співвідношення з завданнями суду та держави в цілому. Доводиться, що суди здійснюють три функції: правозахисну, правоохоронну та каральну.

Ключові слова: *функції держави, суд, правосуддя, судовий контроль.*

В статье анализируются функции суда при рассмотрении и разрешении дел, особенности этих функций и их соотношение с задачами суда и государства в целом. Доказывается, что суды осуществляют три функции: правозащитную, правоохранительную и карательную.

Ключевые слова: *функции государства, суд, правосудие, судебный контроль.*

The paper analyzes the function of the court during the review and resolution of cases, the features of these functions and their relationship with the Court and the state as a whole. It is shown that the courts three functions: human rights, law enforcement and punitive.

Key words: *functions of the state, the court, justice, judicial control.*

Вступ. Демократичні зміни в суспільстві та прагнення України наблизитися до ідеалу правової держави призвели до того, що роль і значення судів у державному механізмі постійно посилюється. Бажаючи гарантувати дотримання та захист прав та інтересів фізичних та юридичних осіб, законодавець часто вдається до судової форми реалізації повноважень органів державної влади, покладаючи на них обов'язок звернутися до суду з позовом (поданням). Однак практика доводить, що це не завжди доцільно і часто призводить до порушення балансу приватних та публічних інтересів. Окрім того, постає і теоретична проблема щодо

функцій, які повинен виконувати суд в сучасній державі, оскільки не всі справи, які розглядає суд, можна охопити функцією правосуддя.

Окремих аспектів цієї проблематики торкалися В. Авер'янов, А. Неугодніков, Є. Усенко, В. Нечитайло та інші вчені, однак функціональний аспект судочинства спеціально не розглядався.

Постановка завдання. Метою цієї статті є аналіз функцій, які здійснюють суди під час розгляду та вирішення справ, виявлення особливостей цих функцій та їх співвідношення з завданнями суду та держави в цілому.

Результати дослідження. Сутність і зміст судової влади найбільш повно виявляються у функціях судової влади, під якими слід розуміти напрями й види здійснення правосуддя судами в межах і порядку, передбачених Конституцією, законами та іншими нормативно-правовими актами України [1, с. 8]. Судова система, як сукупність усіх судів усіх ланок, є складовою частиною державного механізму, а отже через неї теж реалізуються певні функції держави. Конституційною функцією судової влади є правосуддя, оскільки саме суди, і ніхто більше, розглядають і вирішують правові спори. Виконання цієї функції іншими органами заборонено (ч. 1 ст. 124 Конституції України).

Питання про сутність, поняття та ознаки правосуддя неодноразово досліджувалося вітчизняними вченими. Під правосуддям традиційно розуміють діяльність суду із захисту суб'єктивних прав і законних інтересів, що здійснюється шляхом розгляду і вирішення певних юридичних справ [2, с. 97]. Отже, функцією суду, метою правосуддя, його змістом є захист прав та інтересів, і цей захист відбувається у певній процесуальній формі. Змістова ознака правосуддя є найважливішою, оскільки саме потреба людей у захисті своїх прав та інтересів, який відбувається у формі вирішення суперечок, спричинила винайдення суду, як способу задоволення цієї потреби.

Захист особи є складовою генеральною функцією держави і в тій чи іншій мірі реалізується усіма органами державної влади і навіть недержавними суб'єктами, наприклад, приватними нотаріусами, третейськими судами. У п. 3 Рішення від 07.05.2002 р. [3] Конституційний Суд України зазначив, що судовий захист прав і свобод людини і громадянина необхідно розглядати як вид державного захисту прав і свобод людини і громадянина. Але судовий захист є особливим видом державного захисту. Судові рішення як акти правосуддя є обов'язковими, їх виконання забезпечується можливістю застосування заходів державного примусу, в тому числі й до органів державної влади та їх посадових осіб.

Захист прав як правове поняття слід відрізнити від охорони прав, що включає в себе усі заходи, які забезпечують правопорядок, спрямовані на попередження правопорушень, усунення причин та передумов їх виникнення, а також заходи, спрямовані на поновлення чи визнання прав у разі їх порушення чи такої загрози. Саме остання складова правової охорони називається захистом. Таким чином, завданням охорони права є попередження порушення права, а завданням захисту – відновлення права. Однак цій різниці ні в законодавстві, ні в літературі часто не надають значення, застосовуючи ці поняття як рівнозначні. Це призводить до того, що правозахисна функція суду ототожнюється з правоохоронною. В. Борденюк, сутність правосуддя вбачає в охороні врегульованих правом суспільних відносин від порушень з боку будь-яких суб'єктів права, а саме правосуддя вважає складовою правоохоронною функцією держави, зміст якої зводиться до охорони правопорядку, забезпечення законності, захисту прав і свобод людини і громадянина [4, с. 151]. Аналогічні міркування висловлювала І. Іерусалімова [5, с. 81].

Видається, що ототожнення правозахисної та правоохоронної функції нівелює особливе значення судової влади та не має під собою достатніх нормативно-правових підстав. Так, завдання цивільного та адміністративного судочинства визначаються через захист прав, а не їх охорону. Отже за законодавством саме захист прав та інтересів є метою правосуддя, а не їх охорона.

Змістовний елемент правосуддя розкривається через ознаки суб'єктивних прав та інтересів, які захищаються судом. Іншими словами, які і чий права та інтереси захищає суд? Відповідно до ст. 1 Цивільного процесуального кодексу України [6] (надалі – ЦПК України) завданнями цивільного судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави. Відповідно до ст. 2 Кодексу адміністративного судочинства України [7] (надалі – КАС України) завданням адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень шляхом справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду адміністративних справ.

Порівняння завдань цивільного і адміністративного судочинства показує, що на відміну від цивільного, яке має на меті захист прав та інтересів фізичних, юридичних осіб та держави, адміністративне судочинство має на меті захист прав, свобод та інтересів лише приватних осіб (фізичних і юридичних). При цьому органи державної влади та інші суб'єкти владних повноважень в адміністративному судочинстві фігурують як потенційні порушники. Таке формулювання завдань судочинства виключає постановку питання про можливість захисту прав чи інтересів держави в адміністративному судочинстві. Воно було від початку задумане і створене виключно для захисту приватних осіб як учасників публічних правовідносин.

Об'єктом судового захисту в цивільному і адміністративному судочинстві є права, свободи та інтереси, які є порушеними, невизнаними або оспорюваними. Саме особа, яка звертається до суду (позивач), вважає, що її права порушено. На протипагу повинен бути хтось, хто її права, свободи чи інтереси порушив, не визнає чи оспорує. Традиційно, це відповідач. Таким чином, в судовому процесі повинно бути як мінімум дві особи.

Правосуддя має на меті захист прав, свобод та інтересів особи шляхом розгляду та вирішення правових спорів. В завданні цивільного та адміністративного судочинства закладено ідею, що суд повинен вирішувати саме спори. Розкриваючи поняття правосуддя, його часто обмежують вирішенням спорів [8, с. 99], правових конфліктів [4, с. 151]. Дійсно, коли йдеться про невизнання чи оспорювання права, свободи чи інтересу, то між сторонами має місце правовий спір, або «спір про право». В цих випадках суд захищає право, усуваючи невизначеність та спірність: визнає право, зобов'язує відповідача вчинити дії, спрямовані на усунення перешкод в його реалізації. Дещо інша ситуація складається, коли об'єктом захисту є порушене право. Захист цих прав здійснюється судом незалежно від того, чи визнає відповідач порушення. На практиці непоодинокі випадки, коли відповідач не заперечує проти позову, але не вчиняє дій, спрямованих на відшкодування шкоди (в цивільному судочинстві) або на сплату грошей (в адміністративному судочинстві) через відсутність коштів або через неможливість ними вільно розпоряджатися. Чи є тут спір? Видається, що в таких справах суд не вирішує спір. Де немає заперечень – там немає спору, немає конфлікту. Суд захищає право, санкціонуючи застосування державного примусу, який є підставою для примусового виконання добровільно невиконаного відповідачем обов'язку. На підставі судового рішення державні виконавці або інші органи стягнення стягнуть гроші незалежно від боржника. І саме з цим пов'язується захист.

Таким чином, правозахисна функція суду не завжди пов'язана із вирішенням спорів. Безспірність вимог не є перешкодою для звернення до суду. У Рішенні від 25.12.1997 р. [9] Конституційний Суд України розтлумачив, що ч. 2 ст. 124 Конституції України необхідно розуміти так, що юрисдикція судів, тобто їх повноваження вирішувати спори про право та *інші правові питання* [курсив мій – І.О.], поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі. Таким чином, спірність – не обов'язкова ознака судової справи. Але обов'язковою її ознакою є те, що спір або інше питання повинні мати правовий характер: суд не розглядає неправових вимог. З урахуванням ч. 2 ст. 19 Конституції України діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб відбувається виключно у правовій формі. Відтак, усі спори та питання, що виникають за їх участю мають правовий характер і, відповідно, можуть оцінюватися на предмет їх правомірності або неправомірності.

Правосуддя як мета суду присутнє в усіх видах судочинства і в кожній справі, що розглядається судом. Таким чином, розгляд будь-якої цивільної, господарської, адміністративної чи кримінальної справи є процесуальною формою, в якій реалізується головна функція суду – здійснення правосуддя. Не зважаючи на певні відмінності в процесуальних кодексах, можна зробити висновок, що завданням судів є правовий захист. Власне, правозахисна функція є суттю правосуддя.

Однак функції суду не вичерпуються правосуддям. В окремих випадках на суд покладається функція контролю. Контрольні функції суд здійснює в кримінальному провадженні, зокрема коли слідчий суддя виносить ухвали про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії (ст. 249 КПК України), втручання у приватне спілкування (ст. 258 КПК України), накладення арешту на кореспонденцію (ст. 260 КПК України) тощо. Елементи судового контролю присутні у справах окремого провадження в цивільному судочинстві, зокрема у справах про надання особі психіатричної допомоги в примусовому порядку; примусову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу; розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб. Судовий контроль здійснюється під час розгляду адміністративних справ за поданнями податкових органів. В цих справах не вирішується спір.

Судовий контроль є видом більш загального явища: контролю. Контроль як юридична форма діяльності – це сукупність дій зі встановлення відповідності дій та рішень суб'єктів права певним принципам, стандартам, правилам поведінки [10, с. 766]. В літературі не існує єдиного підходу щодо місця та правової природи контрольної функції. В. Авер'янов, О. Андрійко, В. Нагребельний, В. Коваленко вважають, що діяльність усіх суб'єктів державного управління пов'язана із контролем, обсяг якого визначається місцем та обсягом повноважень кожного суб'єкта в системі державного управління. Контроль як важлива функція державного управління органічно пов'язаний з іншими його функціями і як складовий елемент присутній при їх реалізації. Отже, маючи самостійне значення при здійсненні державного управління, контроль є допоміжним елементом, стадією реалізації кожної управлінської функції [11, с. 59]. На думку В. Гарашук, функція контролю присутня на будь-якій стадії організації державного управління. Контроль – це водночас і самостійна функція управління, і одна зі складових управлінської діяльності в цілому. Контроль є самостійною функцією управління, яка не є допоміжною. Це об'єктивний процес, який вказує напрям трансформації функцій контролю як «стратегічного» виду діяльності [12, с. 269].

На нашу думку, потрібно розрізняти два види контролю: внутрішній і зовнішній. Внутрішній контроль здійснюється самим органом, і в цьому сенсі він є самоконтролем, який повинен супроводжувати усі стадії

державного управління, оскільки є способом перевірки його ефективності та законності. Такий контроль є складовим елементом реалізації функцій відповідного органу. Зовнішній контроль здійснюється органами та особами, які не залежать від об'єктів перевірки. Зовнішній контроль може бути відомчим – це контроль вищестоящих органів, а також позавідомчим – коли контрольні повноваження реалізує орган, який інституційно незалежний від об'єкта контролю. Рахункова палата України, Державна фінансова інспекція України, нарешті суд – це органи, які здійснюють зовнішній позавідомчий контроль. Зовнішній контроль є самостійною функцією в державному механізмі.

Судовий контроль посідає особливе місце. Юрисдикція судів, а отже і судовий контроль, поширюється на всі правовідносини. Висловлювалась думка, що функція судового контролю полягає у здійсненні конституційного контролю, контролю за законністю й обґрунтованістю рішень і дій державних органів, посадових осіб та державних службовців у разі їх оскарження до суду, контролю за законністю й обґрунтованістю арештів і затримань в межах досудового слідства у кримінальних справах, санкціонування проведення дій, пов'язаних з обмеженням прав громадян, передбачених статтями 29, 30, 31 Конституції України тощо. [13, с. 16].

Л. Сушко розглядає судовий контроль як самостійну форму реалізації судової влади, так само, як і правосуддя. Аналізуючи співвідношення правосуддя і судового контролю, зазначений автор вбачає відмінність у різних формах державної діяльності, в яких знаходить свою реалізацію судова влада. На його думку, здійснення правосуддя і судового контролю різне за предметом судового розгляду та його оцінки, за процедурою їх здійснення, а також за характером схвалюваних рішень. Є різниця у формі звернення до суду: для здійснення судового контролю в адміністративних справах – заява або скарга, а при здійсненні правосуддя – позовна заява. Функція скарги – доведення до відома компетентних органів даних про допущені порушення законності, зокрема прав і свобод особи, правових норм. Функція захисту суб'єктивних прав і законних інтересів особи в скарзі виявлена не так чітко, як у позові. Захист особи є «побічним ефектом» усунення порушення законності. Позовна заява є засобом захисту порушеного суб'єктивного права, а вже потім повідомленням про порушення законності [14, с. 122].

Судовому контролю повинні бути притаманні ознаки контролю як загальноправового явища. Судовий контроль – це процес, метою якого є встановлення відповідності рішень та дій суб'єктів права певним принципам, стандартам, правилам поведінки, а в широкому сенсі – вимогам закону. Іншими словами, метою судового контролю є забезпечення дотримання законності. Змістом судової діяльності під час судового контролю є перевірка наявності передбачених законом умов для вчинення певних дій чи прийняття певних рішень.

Тривалий час усі скарги на рішення та дії органів державної влади розглядалися крізь призму судового контролю. Вважалося, що між людиною та державою в принципі не може виникнути спору, а інструментом інформування про недоліки роботи державного апарату є скарга. Як зазначає Ю. Білоусов, за метою судової діяльності справи щодо забезпечення законності поділяються на справи з приводу поновлення порушеного суб'єктивного права і справи про недопущення такого порушення. Такі види судового контролю дістали назву – наступного (або послідуного) та попереднього, коли суд так би мовити «санкціонує» діяльність управлінського органу чи сам притягує особу до відповідальності [15, с. 228]. З відходом від радянської правової системи в українському правознавстві обґрунтовано необхідність запровадження інституту адміністративного позову. На думку О. Угриновської, яка присвятила цій проблемі дисертаційне дослідження, у справах, які виникають з адміністративно-правових відносин суд вирішує спір про право, але не цивільне, а адміністративне, який вона розуміє як спір щодо виконання певного юридичного обов'язку. Таке провадження по суті є позовним, з певними процесуальними особливостями [16, с. 208].

З прийняттям Кодексу адміністративного судочинства інститут наступного (послідуного) судового контролю трансформувалася в адміністративний позов. Так, за чинним законодавством наступний судовий контроль здійснюється в позовному порядку. Можна сказати, що всі справи, які розглядаються адміністративним судом, мають на меті не лише захист порушених прав, свобод чи інтересів особи (правосуддя), але й судовий контроль за законністю рішень, дій чи бездіяльності відповідних суб'єктів владних повноважень. Вони є невід'ємними: суд повинен розв'язувати конфлікти між державою і особою, фактично здійснюючи контроль над актами і діями органів державного управління [17, с. 103]. Не випадково найпоширенішим повноваженням адміністративного суду під час вирішення справи є визнання рішення протиправним і його скасування, де висновок про протиправність рішення є результатом судового контролю, а скасування – способом захисту.

Попередній (превентивний) судовий контроль має на меті перевірку умов для вчинення певних дій чи прийняття рішень до їх вчинення суб'єктом владних повноважень. В цьому випадку суд фактично виконує правоохоронну функцію, оскільки у разі відмови в задоволенні позову (подання) акти (дії або рішення), які були предметом судового розгляду, не будуть вчинені і, відповідно, права особи не будуть порушені. Правоохоронний характер судового контролю виявляється, зокрема, і в тому, що він є ефективною юридичною гарантією від сваволі суб'єктів владних повноважень, убезпечує особу від зловживань з їх боку, особливо у сфері кримінально-процесуальних відносин. Саме через це сфера судового контролю в кримінальному про-

вадженні істотно розширена з прийняттям КПК України від 13.04.2012 р. Віднесення до компетенції слідчого-судді процесуальних функцій, які раніше виконував прокурор в межах нагляду за досудовим слідством, заміна санкцій прокурора на ухвали суду, попри певну процесуальну «незручність» позитивно позначилася на охороні прав осіб у кримінальному процесі.

Судовий контроль слід відрізнити від контролю за виконанням судового рішення. Попри те, що обидва вони здійснюються судом, вони відрізняються як за предметом, так і за часом. Предметом контролю в першому випадку є наявність умов для реалізації певних повноважень органу державної влади і він є попереднім. В другому випадку предметом судового контролю є виконання судового рішення, а сам контроль є наступним. Відрізняються вони також ініціаторами: судовий контроль здійснюється за зверненням органу державної влади, а контроль за виконанням судового рішення відбувається з ініціативи приватної особи або суду.

Окремо слід звернути увагу на каральну функцію суду. Притягуючи правопорушників до юридичної відповідальності, суд забезпечує дію принципу невідворотності покарання, який є важливим елементом у системі заходів запобігання правопорушенням. Заходи кримінальної відповідальності застосовуються виключно судом. Натомість інші види відповідальності (цивільної, адміністративної, дисциплінарної) можуть застосовуватися в позасудовому порядку і часто належать до юрисдикції органів виконавчої влади. Як правильно зазначає М. Сокол, юрисдикція як вид діяльності органів державної влади безпосередньо пов'язана з охороною суспільних відносин і полягає в розгляді державно-владними органами юридично справи по суті та прийняття щодо неї рішення, виконання якого може забезпечуватися примусовою силою держави. Правосуддя є найдосконалішим, але не єдиним засобом правової охорони інтересів держави і людини [18, с. 95]. О. Дзісяк звертає увагу, що органи ДПС є органами адміністративної юрисдикції, оскільки можуть виявляти правопорушення, прискіпати їх, вирішувати питання про притягнення за їх вчинення до відповідальності та покарання [19].

Висновки. Таким чином, суди здійснюють три функції: 1) правозахисну, яка виявляється у правосудді, змістом якого є захист прав, свобод та інтересів особи; 2) правоохоронну – шляхом здійснення судового контролю з метою попередження порушення прав, свобод та інтересів особи; 3) каральну – шляхом притягнення особи до юридичної відповідальності.

Ці функції в тій чи іншій мірі виконують усі суди, хоча, правоохоронна функція проявляється, насамперед, в адміністративному і кримінальному процесах, де висока ймовірність порушення прав та інтересів особи через необґрунтоване втручання державних органів у сферу її приватного життя.

Список використаних джерел:

1. Карпечкін П.Ф. Функції судів загальної юрисдикції в Україні: проблеми теорії та практики : автореф. дис.... канд. юрид. наук : спец.: 12.00.02. – К., Ін-т. зак. ВР України, 2005. – 21 с.
2. Шутенко О. Правосуддя як засіб реалізації права на судовий захист // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 4. – С. 96–98.
3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положень частин другої, третьої статті 124 Конституції України (справа щодо підвідомчості актів про призначення або звільнення посадових осіб) від 07.05.2002 р. № 8-рп/2002 // Вісник Конституційного суду України. – 2002. – № 2. – С. 29.
4. Борденюк В.І. Судова влада як складова механізму держави та державного управління // Вісник господарського судочинства. – 2005. – № 5. – С. 151–163.
5. Ієрусалімова Ірина. Судові гарантії захисту прав і свобод громадян у сфері виконавчої влади. // Юридична Україна. – 2005. – № 5. – С. 81–85.
6. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. // Офіційний вісник України. – 2004. – № 16 від 07.05.2004. – С. 11, ст. 1088, реєстр. код 28609/2004.
7. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. // Урядовий кур'єр. – № 153 від 17.08.2005 р.
8. Мурашин Г.О. Судова влада в конституційному аспекті розподілу влад. // Держава і право : Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 5. – К. : Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України ; Спілка юристів України ; Видавничий дім «Юридична книга», 2000 – 458 с. – С. 98–105.
9. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадян Проценко Раїси Миколаївни, Ярошенко Поліни Петрівни та інших громадян щодо офіційного тлумачення статей 55, 64, 124 Конституції України (справа за зверненнями жителів міста Жовті Води) від 25.12.1997 р. № 9-ЗП // Офіційний вісник України. – 1998 р. № 1 від 22.01.1998. – С. 169, стаття 25, реєстр. код 4621/1998.
10. Правова доктрина України : у 5 т. – Х. : Право, 2013. Т. 1 : Загальнотеоретична та історична юриспруденція / В.Я. Тацій, О.Д. Святецький, С.І. Максимов та ін. ; заг. ред. О.В. Петришина. – 976 с.
11. Авер'янов В.Б., Андрійко О.Ф., Нагребельний В.П., Коваленко В.Л. Проблеми реформування державного управління та адміністративного права // Правова держава. Ювілейний щорічник наукових праць. Випуск 10. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К., 1999. – 434 с. – С. 47–71.

12. Правова доктрина України : у 5 т. – X. : Право, 2013. Т. 2 : Публічно-правова доктрина України / Ю.П. Битяк, Ю.Г. Барабаш, М.П. Кучерявенко та ін. ; за заг. ред. Ю.П. Битяка. – 864 с.
13. Неугодніков А.О. Правовий статус адміністративного суду в Україні: адміністративно-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Одеська національна юридична академія. – Одеса, 2006. – 20 с.
14. Сушко Л.П. Місце судового контролю в правовій державі // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2007. – № 6. – С. 121–127.
15. Білоусов Ю.В. Розвиток процесуального законодавства України стосовно захисту прав громадян у публічній сфері. // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. – 2002. – № 2. – С. 228–231.
16. Угриновська О.І. Проведення в справах за скаргами громадян у сфері державного управління в структурі цивільного процесу // Держава і право : Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 5. – К. : Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; Спілка юристів України ; Видавничий дім «Юридична книга», 2000. – 458 с. – С. 207–212.
17. Мурашин Г.О. Судова влада в конституційному аспекті розподілу влад. // Держава і право : Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 5. – К. : Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; Спілка юристів України ; Видавничий дім «Юридична книга», 2000. – 458 с. – С. 98–105.
18. Сокол М. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів виконавчої влади // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 6. – С. 95–98.
19. Дзісяк О. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів податкової служби України. // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 7. – С. 65–66.

ПИПЯК М. І.,
асистент кафедри правознавства
(Вінницький національний
аграрний університет)

УДК 351.95:342.565.4

ПИТАННЯ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТУ ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ

У статті детально досліджуються усі основні питання щодо визначення предмету юрисдикційної діяльності адміністративних судів. Окрім того, в даній науковій роботі наводяться пропозиції щодо чіткого розмежування адміністративного судочинства з господарським та цивільним.

Ключові слова: адміністративне судочинство, господарський процес, юрисдикційна діяльність, суд, підвідомчість.

В статье подробно исследуются все основные вопросы, касающиеся определения предмета юрисдикционной деятельности административных судов. Кроме того, в данной научной работе выдвигаются предложения относительно четкого разграничения административного судопроизводства с хозяйственным и гражданским.

Ключевые слова: административное судопроизводство, хозяйственный процесс, юрисдикционная деятельность, суд, подведомственность.

This paper examines in detail all major issues concerning the definition of the subject jurisdiction of administrative courts. In addition, this research work presents proposals for clear delineation of administrative process with economic and civil process.

Key words: administrative process, economic process, jurisdictional activity, court, jurisdiction.

Вступ. Визначення предмету юрисдикційної діяльності адміністративних судів є дуже важливою теоретичною задачею, адже в практичному значенні це означає нормальне функціонування не тільки ланки адміністративних судів, а і усієї судової системи в цілому. Вирішення питань чіткого розмежування юрисдикцій адміністративного суду з іншими судами є необхідною умовою для побудови ефективної системи державних органів. Україна є відносно молодою державою і знаходиться в процесі формування громадянського суспільства та побудови справжньої правової держави, логічним є те, що чітка регламентація повноважень усіх органів державної влади є обов'язковою умовою на шляху цих процесів. Дослідженням реформування адміністративного та адміністративно-процесуального права, в тому числі щодо питань де-

